

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Ook vandaag wil ik met u nadenken over liefde. Liefde geeft het leven vreugde en diepgang. Van liefde bloeien mensen op. De kracht van de liefde maakt, dat je vol kunt houden, ook in moeilijke tijden. Het vijfde hoofdstuk van de Efezebrief, waarin wij ook vandaag weer verder hebben gelezen, begint met liefde. Twee weken geleden, toen wij onze Startzondag vierden, stonden we stil bij deze prachtige zin van Paulus:

*Volg het voorbeeld van God, als kinderen die hij liefheeft, en ga de weg van de liefde, zoals Christus, die ons heeft liefgehad en zich voor ons gegeven heeft als offer, als een geurige gave voor God (Ef 5:1-2).*

Aan het begin van vijfde hoofdstuk spreekt Paulus alle mensen aan die God kennen. Het is een uitnodiging, die aan het begin staat van elke nieuwe dag: wees navolgers en kinderen van de Vader, en ga de weg van de liefde. Die liefde wordt hier heel nadrukkelijk met Jezus verbonden. Of je nu single bent of getrouwd, gescheiden bent of weduwnaar: je bent geroepen om de weg van de liefde te gaan, om het pad te bewandelen waarop Jezus ons is voorgegaan. Leven uit zijn liefde: dat geldt voor ons allemaal.

Verderop in het vijfde hoofdstuk, vanaf vers 21, gaat het opnieuw over liefde. Maar nu spitst Paulus het toe op de liefde binnen het huwelijk. Wie gehuwd is herkent vast dat getrouwd zijn een werkwoord is, en dat je voor een vruchtbaar huwelijk steeds op de weg van de liefde moet blijven. Ik ben benieuwd hoe u de woorden van Paulus over het huwelijk hoort. Zijn het woorden van herkenning en herinnering, omdat ze gelezen werden op je trouwdag? Of struikel je over de woorden van Paulus? Ik kan het me voorstellen als dit gedeelte vragen bij je oproept, weerstand misschien ook. Want hier komen we die beroemde, of beter nog beruchte zin van Paulus tegen: 'een man is het hoofd van zijn vrouw' (Ef 5:23).

Als je aan jonge koppels zou vragen hoe ze naar elkaar kijken, en vervolgens aan de vrouw zou vragen of ze haar aanstaande als hoofd kan zien, dan vermoed ik toch dat je een pittige reactie mag verwachten. Hoezo is hij het hoofd? Ik kan prima voor mezelf denken! Het gaat terug tot in de Oudheid, die gedachte dat vrouwen inferieur zouden zijn aan mannen, niet in staat om te werken of leiding te geven. Ook in het christendom kreeg de nadruk op de onderdanigheid van de vrouw grote aandacht. En dat heeft alles te maken met een eenzijdige lezing van teksten van Paulus, waaronder ook dit gedeelte uit de Efezebrief.

Als je Paulus gedachten over het huwelijk begrijpen wilt, is het in de eerste plaats van belang om de grote lijnen van de Efezebrief vast te hebben. De Efezebrief is een echte gemeentebrief, waarin het gaat over samen kerk-zijn, over het leven in Christus. Steeds weer zet Paulus de kerk neer als levend lichaam van mensen. In hoofdstuk 4 schrijft hij:

*Dan zullen we, door ons aan de waarheid te houden en elkaar lief te hebben, samen volledig toegroeien naar hem die het hoofd is: Christus. Vanuit dat hoofd krijgt het lichaam samenhang en wordt het ondersteund en bijgehouden door alle gewrichtsbanden. Ieder deel draagt naar vermogen bij tot de groei van het lichaam, dat zo zichzelf opbouwt door de liefde (Ef 4:15-16).*

Zoals de hersenen onze gedachten bepalen en ons gedrag aansturen, zo is Christus het hoofd van de kerk. Hij is zowel de bron als het fundament van de kerk. Zowel onze gedachten als ons handelen moeten op Hem gericht zijn. Zijn liefde is het kloppend hart van de kerk, de bloedsomloop die mensen samenbindt. In het vijfde hoofdstuk geeft Paulus een nieuwe wending aan dit thema. Het huwelijk is voor Paulus een geloofsgeheim, een mysterie, dat hij betreft op Christus en de kerk. De relatie tussen echtgenoten lijkt dus op de relatie tussen Christus en de kerk.

Er is ontzettend veel gebrokenheid als het gaat om huwelijken. In ons land eindigt vier op de tien huwelijken in een echtscheiding. We maken het soms van dichtbij mee: hoe mensen die zoveel van elkaar gehouden hebben, uit elkaar groeien. Vertrouwen dat onherstelbaar verwoest wordt. Een scheiding laat diepe sporen na in gezinnen. En het wordt in de kerk vaak veel te weinig beseft en benoemt. De pijn om wat zo anders had kunnen zijn, de teleurstelling, jezelf opnieuw bijeen moeten rapen. De rouw die een scheiding met zich meebrengt mag niet onderschat worden. En dan hebben we het nog niet eens over de mensen die stilletjes lijden binnen het huwelijk omdat de liefde allang verdord is, omdat er bedrog is geweest of krenking die maar niet helen wil. En juist omdat het zoveel mensen overkomt, is het goed om eens stil te staan bij Efeze 5. Denk nu niet dat dit gedeelte niet voor jou geldt. Want de wijsheid die Paulus ons hier meegeeft is echt niet alleen toepasbaar op gehuwden.

Voor Paulus wordt een goed huwelijk bijengehouden door twee ijkpunten, twee pijlers: enerzijds de liefde tussen twee mensen, en anderzijds ook het ontzag voor de ander. Paulus begint met het ontzag voor elkaar.

*'Aanvaard elkaars gezag uit eerbied voor Christus'* (Ef 5:21). Deze zin, die in de Griekse tekst eigenlijk al in vers 18 begint, heeft Paulus boven het gedeelte over het huwelijk geplaatst. En daarmee rijkt hij ons een belangrijke leessleutel aan. In het vorige gedeelte gaat het over de samenkomsten, waar mensen vervuld mogen worden door de Geest, door psalmen te lezen, met elkaar liederen en hymnen te zingen, God te prijzen en te danken in de naam van Jezus, en elkaars gezag te aanvaarden uit eerbied voor Christus.

Nu wordt het al wat duidelijker: voor een goede eredienst is de sfeer en hoe je met elkaar omgaat van wezenlijk belang. God loven kan niet zonder waardigheid en een diep respect voor elkaar. Daarom zegt Paulus hier: aanvaard elkaars gezag, zoals je ontzag hebt voor Jezus. Datzelfde principe past Paulus vervolgens toe op het huwelijk.

Ik denk dat dit vast herkenbaar is. Hoeveel relaties, familiebanden en vriendschappen gaan er niet stuk omdat mensen het respect voor elkaar verliezen? Maar het gezag waar Paulus het over heeft, reikt dieper – vele malen dieper – dan respect hebben voor elkaar. Paulus gebruikt een werkwoord dat 'onderwerpen', of soms ook 'gehoorzamen' (Gr. *hupótassoo*) betekent. Paulus spreekt eerst de vrouwen aan: 'vrouwen, erken het gezag van uw man als dat van de Heer, want een man is het hoofd van zijn vrouw, zoals Christus het hoofd is van de kerk, het lichaam dat hij gered heeft' (Ef 5:22-23). Het gaat niet om een blinde onderdanigheid, waarbij vrouwen geen mening mogen hebben. Ook gaat het niet om de posities die vrouwen mogen innemen in de maatschappij of in de kerk. Daar zegt Paulus niets over.

Het gaat hier over een houding van toewijding: dat je jezelf geven wilt, dat je je man wilt volgen en steunen wilt in alles wat hij doet. En ook hier is de vergelijking met Christus en de kerk belangrijk. De kerk werd niet de bruid van de Heer, zonder dit zelf te willen. Ze werd zijn bruid omdat Hij haar heeft liefgehad, en alles voor haar heeft overgehad. Van Christus zegt Paulus dan ook: 'zoals Hij de kerk heeft liefgehad, en zich voor haar heeft prijsgegeven' (Ef 5:25). Hierin merk je al hoezeer liefde en eerbied elkaar wederzijds oproepen. Het is wederkerig.

Binnen het huwelijk krijgen man en vrouw een heel eigen positie. Maar beiden hebben ze de opdracht om eerbied te hebben voor de ander en de ander boven alles lief te hebben. Wanneer Paulus zegt dat Christus het hoofd is van de kerk, dan heeft dat niets met bazigheid te maken. Maar alles met zijn liefde. Hij gaf zichzelf voor mensen, en is zelfs de weg van het kruis gegaan. Met zijn liefde voedt Hij zijn bruid, en zorgt Hij voor haar. En precies zo mogen mannen met hun vrouwen omgaan. Een goede echtgenoot zijn, is gespiegeld in de navolging van Christus.

Ik wil ook even stil staan bij het woord liefde. Want wat voor liefde bedoelen we dan? Zoals liefde ook vandaag verschillende vormen kan aannemen, zo bestonden er in de Griekse cultuur verschillende woorden voor liefde. *Eros* werd gebruikt voor de passie, de hartstochtelijke en seksuele liefde tussen mensen. *Phila* is de vriendschappelijke liefde: dat je tijd maakt voor elkaar, diepe gesprekken hebt en het fijn en aangenaam vindt om bij de ander te zijn. Zowel de eros als de philia zijn nodig voor een sterk huwelijk. Maar de liefde die het huwelijk draagt is de *agapé*, de liefde die zichzelf wil geven en alles over heeft voor de ander. In de Korinthebrief barst Paulus uit in een lied over de agapé-liefde.

Ware liefde voor de ander, weerspiegelt zich in Christus. Is dit niet wat liefde is? Dat je de ander volledig aanvaart, met al zijn of haar mooie en minder mooie kanten. Dat je geduldig leert zijn, ook al is dat soms knap lastig. Liefde blaast zichzelf ook niet op. Liefde is eerlijk en oprecht. Ze verhuult zich niet in schone schijn, maar zal de waarheid spreken. Wie in liefde handelt, zal nooit lichtvaardig oordelen. Liefde verlangt altijd naar het goede, ze brengt vrede waar ruzie heerst; het kwade overwint ze door barmhartigheid. Deze liefde, die zoveel verdraagt van de ander en zichzelf steeds opnieuw weer geven wil: dat is de liefde die het huwelijk draagt.

Met deze liefde in het achterhoofd, spreekt Paulus de mannen aan. Zo moeten zij hun vrouw liefhebben. En natuurlijk is ook dit wederkerig. Als je man zo van je houdt, en alles voor je over heeft – als je in zijn liefde een glimp ziet van de liefde van Christus, dan is het niet moeilijk om hem gezag te geven en hem te volgen. Jezelf ondergeschikt maken aan wat voor hem belangrijk is, voelt niet eens als een opoffering. Je doet het omdat hij zichzelf voor jou geeft, omdat hij jou liefheeft en voor je zorgt. Zo zijn echtgenoten geroepen om samen de weg van de liefde te gaan, in goede en in kwade dagen.

En je zult daarin beproefd worden. Het is inderdaad een mysterie, een geheim. Paulus citeert niet voor niets het boek Genesis: 'Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zich hechten aan zijn vrouw, en de twee zullen één lichaam zijn' (Ef 5:31; cf. Gen 2:24). Hier stuiten we op een diepe psychologische wijsheid: hoe vaak gaat het niet mis tussen echtgenoten omdat één van beiden teveel blijft hangen aan de ouders,

en zich onvoldoende kan toewijden aan de ander? De Hebreeuwse tekst heeft hier een werkwoord dat 'hechten' of 'kleven' betekent.

Je hechten aan elkaar, met elkaar vergroeien: dat is ten diepste wat het huwelijk is. Je gaat samen de weg van de liefde en je maakt ongelofelijk veel mee. En het gaat echt niet allemaal vanzelf. Beproevingen horen erbij. Je gaat samen door dalen en door diepten heen. Je zult ook verdriet en teleurstellingen meemaken, en hoe je daar soms zo anders op reageren kunt. Er zijn ook dagen dat het je zwaar kan vallen: om de ander op de eerste plaats te zetten, om geduldig en liefdevol te blijven. Dan komt het op volhouden aan, kruis dragen omwille van de ander. Maar op die weg raken de levensdraden meer en meer verkleefd met elkaar. Twee levens worden één. Onverbrekkelijk verbonden met elkaar. En als je daarbij stilstaat: als je zo samen oud mag worden, wat is dat dan een mysterie, een groot geheim om heel dankbaar voor te zijn! In het huwelijk spiegelt zich de liefde van Christus. Echte liefde voor elkaar, die agapé-liefde, vraagt om geduld, om aanpassingsvermogen, verdraagzaamheid en vergeving. Op het pad dat je samengaat, leer je om jezelf te geven, om de ander hoger te achten dan jezelf. Op die weg vindt je ware verbinding, vervulling en vreugde. En wat is dat mooi, wat is dat goed! Een zegen uit Gods hand!

Laat deze liefde tussen echtgenoten ook voor ons een spiegel zijn hoe wij samen kerk mogen zijn. Geef jezelf zoals Jezus zichzelf gegeven heeft, heb je broeders en je zusters lief en bid voor elkaar. Wordt als één lichaam, waar mensen zich ondergeschikt maken aan wat goed is voor de ander. Laat liefde de weg zijn die wij samen mogen gaan.

Amen.